mažiau. Be vieno trapecinio strėlės antgalio ir kelių gremžtukų, nieko nerasta, nes daugiau, matyt, vartojo iš kaulo ir rago padarytus įrankius. Puodų šukės buvo daugiausia apatinio sluoksnio radiniai, jų surinkta per 450. Puodai plokščiadugniai ir smailadugniai, plačiomis angomis, ornamentuoti įvairių formų duobučių, grūdelių įspaudų eilutėmis, įraižomis.

Akmeninių dirbinių tarpe daug tinklų pasvarų, gludinimui skirtų plokščių akmenų.

Centrinėje gyvenvietės dalyje aptiktos dvi 200x150 cm dydžio bei 175 cm ir 182 cm gylio duobės, kurios ryškiai išsiskyrė rusvo smėlio fone. Jų forma primena plačiaangius katilus. Duobės užpildytos tamsiai pilkos spalvos žeme su nedideliais medžio anglies gabalėliais, smulkiais sudegusių kaulų trupinėliais, jose sumesti apskaldyti akmenys ir apdegusios Narvos kultūros puodų šukės. Tai, matyt, ūkinės ar apeiginės paskirties duobės. Židiniai yra nedideli (70x45 cm), jų turinys labiau mineralizuotas nei minėtų dviejų duobių.

Pakretuonės I gyvenvietės viršutinį virvelinės keramikos kultūrinį sluoksnį reikėtų, matyt, datuoti III tūkstantm. pr.m.e. pabaiga - II tūkstantm. pr.m.e. pradžia, o apatinį - Narvos kultūros - III tūkstantm. pr.m.e. antrąja puse.

Algirdas Girininkas

NAUJOS AKMENS AMŽIAUS GYVENVIETĖS RYTŲ LIETUVOJE

1979 m. MAII žvalgė rytinius respublikos rajonus ir išaiškino dar keletą akmens amžiaus stovyklų ir gyvenviečių.

1. Pasienių I stovykla yra Vilniaus raj., Buivydiškių apyl., Pasienių kaimo P dalyje, I Neries terasos pakraštyje. 1979 m. ištirta 20 m^2, aptikta per 300 mezolitinių dirbinių. Kultūrinis sluoksnis susidaręs iš rusvo smėlio ir yra 10–20 cm storio. Titnaginiai dirbiniai, pagaminti iš vietinio tamsaus geros kokybės titnago, kultūriniame sluoksnyje yra išsidėstę atskirais židiniais. Daugiausia aptikta skaldytinių - dvigalių ir vienagalių. Dvigaliai skaldytiniai yra laibi, ilgi. Vienagaliai skaldytiniai masyvesni, ir skeltės nuskeliamos iš vieno šono, dažnai paliekant nugarėlę su žieve.

Antrą dirbinių grupę sudaro rėžtukai. Labiausiai paplitę stovykloje yra gremžtukiniai rėžtukai, kurie pagaminti iš masyvių nuoskalų ir skelčių. Priekiniai skelčių galai retušuoti statmenu retušu, o šonuose, dažniausiai viename, yra taisyklingai išskelta rėžtuko formos išskala.

Didelę dirbinių grupę sudaro gremžtukai. Stovykloje pastebėti trijų formų gremžtukai: 1) ploni ir ilgi galiniai, pagaminti iš skelčių, 2) platūs ir masyvūs galiniai, kurių šonai retušuoti smulkiu retušu, 3) trumpi ir siauri galiniai, pagaminti iš skelčių. Grandukai stambūs, pagaminti iš nuoskalų, kurių darbiniai ašmenėliai įlenkti į vidų.

Aptikti 2 ovaliniai kirveliai, pagaminti iš skaldytinių. Rastas 1 skobtelis, pagamintas iš stambios skaldytinio nuoskalos, kurio ašmenys, kaip ir kirvių, retušuoti iš priešingos pusės nei atskeliamos skeltės.

Yra peilio formos dirbinių. Tai ilgos ir masyvios skeltės, kurių vienas šonas retušuojamas smulkiu retušu. Iš siaurų skelčių buvo gaminami žeberklų ašmenėliai. Plačių ir

ilgų skelčių šonuose yra išretušuoti įlinkimai.

Pasienių I stovyklavietės titnago inventorius yra būdingas ankstyvajam mezolitui.

2. Pasienių II gyvenvietė (Vilniaus raj., Buivydiškių apyl.) yra taip pat pirmoje Neries terasoje, PV kaimo pakraštyje, ariamoje dirvoje. 1979 m. ištirta 16 m^2, kultūrinio sluoksnio nerasta. Titnaginių dirbinių nedaug: be 2 trikampių strėlių antgalių, 4 galinių gremžtukų, 2 grandukų, 60 skelčių ir 28 nuoskalų, aptikta nežymiai brūkšniuotu paviršiumi keramikos. Puodai kiek profiliuoti, plokščiadugniai.

3. Kretuono II gyvenvietė yra Švenčionių raj., PV Rėškutėnų kaimo dalyje, 1 km nuo Kretuono I gyvenvietės, Kretuono ežero R krante, ariamame smėlyne. Paviršiuje buvo aptikta puodų šukių, kurių paviršius nežymiai brūkšniuotas. Rastos kelios puodų šukės, kuriose įspaustos horizontalių virvučių eilutės. Aptikta daugiau kaip 20 titnaginių dirbinių. Tai ilgos retušuotos skeltės, 3 gremžtukai, 2 grandukai, 1 trikampis strėlės antgalis. 1979 m. ištyrus 16 m^2 plotą, 25-30 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus buvo aptiktas 3-5 cm storio kultūrinis sluoksnis. Jame, be 3 gremžtukų, skelčių, nuoskalų, smulkių puodų šukių, aptikta 40x35 cm dydžio ir 10-16 cm gylio tamsi dėmė, matyt, židinio liekana. Šalia dėmės ir joje rasti apskaldyti akmenys, kurie be tvarkos išsimėtę po visą tyrinėtą plotą. Tai, matyt, neilgalaikė apardyta virvelinės keramikos kultūros gyvenvietė.

4. Duobio ežero gyvenvietė (Molėtų raj., Alantos apyl.). Š-R Duobio ežero pakrantėje, prie iš ežero ištekančio upe-

lio, 30 m į V nuo gyvenvietės yra vieškelis Alanta-Anykščiai. 1979 m. ištyrus 8 m^2, nustatyti du kultūriniai sluoksniai: viršutinis - virvelinės keramikos ir apatinis - Narvos kultūros. Viršutinis kultūrinis sluoksnis yra apardytas ariant dirvą, o apatinis (10-15 cm storio) iš likęs sveikas. Viršutiniame sluoksnyje buvo aptiktos 5 virvelinės keramikos puodų šukės, o apatiniame - 3 Narvos kultūros puodų šukės. Be to, sumaišytų kultūrinių sluoksnių dalyje buvo rastas titnaginis peilis, trikampis strėlės antgalis, grandukas, 6 skeltės ir 3 nuoskalos. Radiniai būdingi III tūkstantm. pr.m.e. antrajai pusei.

Rimutė Rimantienė

NIDOS AKMENS AMŽIAUS GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI 1978 METAIS

Per keturis tyrinėjimų sezonus (1974-1977 m.) buvo išaiškintos akmens amžiaus gyvenvietės V ribos. Pagal E. Holako paskelbtą planelį buvo atsekti jo minėtieji A ir D kauburiai. Tad 1978 m. tyrinėjimų uždavinys buvo atsekti visas buvusios gyvenvietės ribas ir nustatyti vietas, kur E. Holakas lokalizavo B, C ir E kauburius.

Todėl 1978 m. pirmiausia buvo tęsiami tyrinėjimai į P nuo jau anksčiau ištirto ploto (1-a perkasa), kur paaiškėjo, kad kultūrinis sluoksnis visai išnykęs, liko tik radinių horizontas gelsvame smėlyje, 40-65 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, kol ir jis pietuose visai išnyko. Šioje dalyje turėjęs būti E. Holako minėtasis B kauburys (dabar lomelė), kuris jau jo laikais buvęs visai nukastas. Ieškant vadina-